

Hayri Kozanoğlu

Özelleştirmeye Karşı Olmanın 20 Nedeni

Bazen hafıza tazeleme yararlı olabilir. İsterseniz 1997 yılında “Kamu İşletmeciliği” sempozyumuna sunduğum “Kamusal Bir Ekonomi İçin” bildirisinden de yararlanarak “özelleştirmenin olası sonuçları” üzerine bir kez daha kafa yoralım. Çünkü ne yazık ki hala bu konuda zihinler bulanık.

- 1) Özelleştirmeye sermaye, kolektif yapıları reddeden, bireyciliği ve rekabeti kutsayan, toplumsal hayatın düzenlenişini özel mülkiyet ve kendini düzenleyen piyasa zeminine yerleştiren neo-liberal çözümü topluma dayatarak ideolojik bir zafer daha kazanmış olur.
- 2) Kamunun ekonomiden elini çekmesi toplumsal yarar fikrini ortadan kaldırır. Kamu mülkiyetinde toplumsal yarara, istihdama, çalışanların eğitimine, yörenin sosyal sorunlarına, ekolojik kaygılara yönelik taleplerde bulunmak daha kolay ve etkilidir.
- 3) Kapitalizmin siyasetle ekonominin ayrılması amacına biraz daha yaklaşılr. Seçilmiş hükümetlerin ekonomi üzerindeki etkilerinin azalması işçilerin, kamu çalışanlarının, yoksul köylülerin ekonomik taleplerinin yansıma bulmasını engeller.
- 4) Kamu işletmelerinde sigortasız işçi çalıştırmak imkansız; sendikasılaştırma çabaları daha etkisiz; işçi sağlığı, iş güvenliği, çalışma koşulları, çevre düzenlemelerine ilişkin kuralları çiğnemek daha zordur.
- 5) Kamu işletmelerinin vergi kaçırma motivasyonu zayıf, vergi kaçırmanın toplumsal maliyeti sınırlıdır.
- 6) Özelleştirmeler işsizliği artırır ve emeğin örgütlenmelerini zayıflatır. KİT’ler etrafında kümelenen yan işletmeler, esnaf, hizmetler sektörü zarar görür.
- 7) Taşeron iş verme, geçici, yarım zamanlı işler, ücretsiz aile işçiliği yaygınlaşır. Özellikle kadınlar iş güvenliği bulunmayan, düşük ücretli işlere mahkum olur.
- 8) Ekonominin belirleyici sektörlerinin yerli veya yabancı sermayenin eline geçmesi, ileride emek güçlerinin iktidarı sözkonusu olduğunda kamulaştırmanın politik ve hukuki risklerini artırır.
- 9) Bulunduğu sektör nedeniyle doğal tekel veya piyasa yapısı nedeniyle tekel konumundaki işletmelerin kamu mülkiyetinde oluşunun toplumsal sakıncaları özel sektör işletmelerine göre çok daha sınırlıdır. En azından tekel rantları kamu işletmelerinde toplumsal ihtiyaçlara seferber edilebilir.

10) Özelleştirmenin yaygınlaşması emeğin pazarlık gücünü kısıtlar. Ücretler gen el düzeyini aşağı çekerek özel sektör çalışanlarının da ücretlerini düşürür.

11) Türkiye gibi makro ekonomik dengelerin bozuk olduğu ülkelerde, KİT'ler yok pahasına elden gidebilir. Örneğin yüzde 6.5 faiz dışı bütçe fazlasını tutturma zorunluluğu "malın" gerçek değerini bulmasını engeller.

12) Kâr eden KİT'lerin satışı, yatırım riskini üstlenmeden, ülkenin sabit sermaye stokuna katkı yapmadan sermayeye zahmetsiz yeni bir kar alanı açar.

13) Özelleştirme gelirleriyle bütçe üzerindeki yükün hafiflemesi vergi tabanının genişletilmesi, vergi kaçırınların üzerine gidilmesi için toplumsal basıncı azaltır.

14) Kamu işletmeciliği fikrinin yıpratılması tüm yatırımları özel sektörün miyop perspektifine tabi kılar. Riski ve maliyeti yüksek, özellikle yüksek teknolojlili yatırımlar hayal olur.

15) Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi sosyal hizmetlerin piyasa süreçlerine terk edilmesi bizleri hem temel bir yurttaşlık hakkından yoksun bırakabilir, hem de kapitalizmin kendini yeniden üretimini bile tehlikeye sokar.

16) Sağlıkın bir kar alanı haline gelmesinin faturasını özellikle ağır ve ölümcül hastalar, hamile kadınlar öder.

17) Sosyal güvenlik sisteminin özelleştirilmesi hasta, yaşlı, çocuk bakımının artan ölçüde evlere taşınmasına yol açar, kadınlara yüklenen cinsiyetçi toplumsal işbölümünü derinleştirir.

18) Memur lojmanlarının, kamu dinlenme tesislerinin elden çıkarılması zaten ücretleri düşük bir emek kesiminin yaşam standardını daha da geriletir.

19) Orman arazilerinin satışı başta turizm işletmecileri ve büyük müteahhitler olmak üzere bu alanların yağmasını, bunun sonucunda eko-sistemin zarar görmesini getirir.

20) Özelleştirmenin yukarıdaki sonuçları gelir dağılımı yanında, refah dağılımını da bozar. İşte bu noktada devletin baskı aygıtları varlığını daha çok hissettirir.